

ACÉLBARLANGOK*

i. sz. 5021

1

UTASÍTÁS A RENDŐRFŐNÖKTŐL

Alighogy Lije Baley az íróasztalához ért, észrevette, hogy R. Sammy várakozásteljesen figyeli. Hosszúkás arcának morgorva vonásai megmerevedtek:

– Mit akarsz? – kérdezte.

– A főnök hívatott, Lije. Azt mondta, mihelyt bejössz, azonnal menj be hozzá.

– Rendben van.

R. Sammy csak állt tovább kifejezéstelen arccal.

– Azt mondtam, rendben van – szólt rá Baley. – Leléphetsz!

R. Sammy sarkon fordult, és ment a dolgára. Baley ingerületen kérdezte magától: vajon miért ne végezhetné R. Sammy munkáját egy ember? Aztán figyelmét dohányzacskója tartalmára fordította: gyors fejszámolást végzett. Ha naponta beéri két pipáralóval, kihúzhatja a legközelebbi dohányosztásig.

Kilépett a korlát mögül (két év óta besorolása alapján korláttal elkerített munkahely járt neki), és végigment a közös termen.

* Magyar nyelven először *Gyilkosság az Úrvárosban* címen jelent meg.

Mikor elhaladt Simpson mellett, az fölpillantott a higanyos adattárolóból.

– A főnök hívatott, Lije – szólt oda.

– Tudom. R. Sammy már mondta.

A higanyos tároló belsejéből jelekkel sűrűn teleírt szalag tekergett elő, ahogy a kis készülék végigkutatta és elemezte „emlékezetét” a kívánt adatokért, amelyek a csillogó higanyfelület apró, rezgő mintázatában voltak elraktározva.

– Ha nem félnék, hogy eltörök a lábam, jól fenéken billenteném ezt az R. Sammyt – mondta Simpson. – A napokban találkoztam Vince Barrett-tel.

– Igen?

– Szeretne visszakerülni hozzánk. Vagy bármilyen más munkát kapni a rendőrségen. Szegény srác nagyon el van kámpicsorodva, de hát én mit mondhattam volna neki? Most R. Sammy van itt helyette, és kész. Ő meg jobb híján egy szállítószalagnál dolgozik az élesztőgazdaságban. Pedig jó eszű fiú. Mindenki szerette.

Baley a vállát vonogatta, és hűvösebb modorban válaszolt, mint ahogy akarta, vagy ahogy megfelelt az érzelmeinek:

– Hát ezzel most mindannyiunknak szembe kell nézni.

A rendőrfőnöknek külön szoba járt. Neve – JULIUS ENDERBY – ott díszelgett gondosan metszett, formás betűkkel a homályos üvegen. Alatta pedig ez állt: NEW YORK CITY RENDŐRFŐNÖKE.

– Hallom, hogy hívattál, főnök – mondta Baley, belépve a szobába.

Enderby fölpillantott. Szemüveget hordott, mert érzékeny szeme nem bírta az általában használatos kontaktüveget. Csak amikor már az ember megszokta a szemüveg látványát, szentelhetette figyelmét az egyébként teljesen jellegtelen arcnak. Baley erősen gyanította, hogy a rendőrfőnök szeme nem is olyan nagyon érzékeny, s csak azért hord szemüveget, mert az egyéniséget kölcsönöz neki.

A rendőrfőnök most feltűnő idegességgel nézett maga elé. Megigazgatta a kezelőjét, majd hátradőlve székében túlzott szívélyességgel mondta:

– Ül le, Lije! Ül le...

Baley kimért mozdulatokkal leült, és várt.

– Jessie hogy van? – kérdezte Enderby. – És a fiad?

– Köszönöm, jól – felelte Baley tompa hangon. – Pompásan. És a tieid?

– Pompásan – visszhangozta Enderby. – Pompásan!

Nem jól indul ez a beszélgetés.

Valami nincs rendben az arcával, gondolta magában Baley. Majd fennhangon így szólt:

– Főnök, szeretném, ha nem R. Sammyvel üzennél értem.

– Ismered az érzéseimet. De hát ide rakták, és valamire csak fel kell használnom.

– Csuda kényelmetlen, főnök! Odajön, mondja, hogy beszélni akarsz velem, aztán csak áll ott mellettem. Tudod, mit akarok ezzel mondani. Ha nem szólok rá, hogy menjen a dolgára, ítéletnapig ott állna.

– Ez az én hibám. Mikor elküldtem az üzenettel, elfelejtettem külön megmondani neki, hogy utána folytassa a munkáját.

Baley felsóhajtott. Mélybarna szeme körül a vékony ráncok elmélyültek.

– Szóval, beszélni akartál velem.

– Igen, Lije – mondta a rendőrfőnök –, és ráadásul nem is valami egyszerű dologról.

Felállt, megfordult, és az íróasztala mögötti falhoz lépett. Megnyomott egy alig látható gombot, mire a falfelület egy része átlátszóvá vált.

Baley a váratlanul beáramló szürkés fénytől hunyorogni kezdett.

– Ezt a múlt évben csináltattam magamnak – mondta mosolyogva a rendőrfőnök. – Ugye, eddig még nem mutattam neked? Gyere csak ide, és nézz ki! A régi időkben valameny-nyi szobában volt ilyen. „Ablaknak” hívták. Tudtad?

Baley nagyon jól tudta, hisz épp elég történelmi regényt olvasott.

– Hallottam róluk – felelte.

– Gyere ide!

Baley kissé feszengve engedelmeskedett. Valami szemérmertlenséget érzett abban, hogy a szobák titkait így feltárják a külvilágnak. A rendőrfőnök néha bolondosan túlzásba vi-
szi konzervatív hajlamait. Példa rá a szemüvege.

Aha! Ettől olyan szokatlan az arckifejezése.

– Bocsáss meg, főnök – mondta Baley –, de ugye új szem-
üveged van?

A rendőrfőnök kissé meglepetten nézett rá, levette a szem-
üvegét, rápillantott, majd újból Baley-re nézett. Kerek arca
szemüveg nélkül még kerekebbnek látszott, álla pedig kissé
hegyesebbnek. És a pillantása is némileg bizonytalan lett, mert
tekintetét nem tudta kellőképpen összpontosítani.

– Igen – felelte, visszatéve a szemüveget az orrára. – A ré-
git három nappal ezelőtt eltörtem – tette hozzá bosszúsan. –
És annyi minden dolgom akadt, hogy csak ma reggel tudtam
másikat szerezni. Ez a három nap, Lije, valóságos pokol volt.

– A szemüveg miatt?

– Volt még más egyéb is. Mindjárt rátérek.

Az ablak felé fordult, és Baley követte a példáját. Kissé meg-
lepetten vette észre, hogy esik az eső. Egy pillanatig lenyű-
gözve bámulta az égből hulló vízcseppek látványát. Mellette
a rendőrfőnök úgy sugárzott a büszkeségtől, mintha ez a ter-
mészeti tünemény az ő keze műve lett volna.

– Ebben a hónapban harmadszor látok esőt. Érdekes, mi?

Baley akarva-akaratlan kénytelen volt bevallani magának,
hogy a látvány valóban lenyűgöző. Életének negyvenkét éve
alatt csak ritkán látott esőt vagy bármilyen más természeti
jelenséget.

– Ha esőt látok, mindig arra kell gondolnom, mennyi ha-
szontalan víz zúdul le a városra. Sokkal jobb volna, ha csak
a tárolókba hullana.

– Lije – jegyezte meg a rendőrfőnök –, te túl modern vagy. Ez a te bajod. Régen az emberek a szabadban éltek. Nem csak a farmokon, hanem a városokban is. Még New Yorkban is! És ők nem tartották haszontalannak az esőt, sőt együtt éltek a természettel, ami sokkal egészségesebb és jobb. A modern élet bajai épp abból erednek, hogy elszakadtunk a természettől. Egyszer-másszor olvashatnál valamit a szén századáról.

Baley olvasott róla. Nemegyszer hallotta, hogy az emberek keseregnek, miért kellett feltalálni az atommáglyát. Sőt ő maga is kesergett miatta, ha rosszul mentek a dolgok, vagy ha fáradt volt. De az effajta kesergés az emberi természet veszélyes jellegzetessége. A szén századában az emberek a gőzgép feltalálásán keseregtek. Az egyik Shakespeare-darabban valamelyik szereplő a puska feltalálásán siránkozott. Egy ezredévvél ezután pedig a pozitronagy feltalálása miatt nyavalyogtak.

A pokolba vele!

– Ide figyelj, Julius – mondta komoran. (Egyébként hivatalos időben nem szokta használni ezt a bizalmas megszólítást, akárhányszor „Lije”-ozta is őt a rendőrfőnök, de most úgy érezte, oka van rá.) – Ide figyelj, Julius, mindenről beszélsz, csak arról nem, amiért hívatál, és engem ez idegesít. Miről van szó?

– Mindjárt rátérek, Lije – felelte a rendőrfőnök. – De hadd mondjam el a magam módján! Baj van.

– Hát persze. Mikor nincs ezen a bolygón? Megint az R-ekkel van valami?

– Úgy is lehetne mondani. Itt állok, és csak töprengek, mennyi bajt bír ki még ez az öreg világ. Nem csak azért rakattam ide ezt az ablakot, hogy egyszer-másszor beengedjem az eget. Az egész várost beengedem. Elnézem, és azon töprengek, mi lesz belőle egy évszázad múlva.

Baley viszolygott az efféle szentimentalizmustól, de akaratlanul is lenyűgözve bámult kifelé az ablakon. A város még az időjárás okozta homályos körvonalai ellenére is szédületes

látványt nyújtott. A főkapitányság a városháza legfelső szintjén volt, a városháza pedig jó magasra ágaskodott. A rendőrfőnök ablakából nézve a szomszédos tornyok eltörpültek, tetjüket mutogatták. Mint megannyi ujj nyújtóztak fel a magasba pusztá, jellegtelen falaikkal, az emberi méhkasok külső burkolataival.

– Egy kicsit talán sajnálom is – jegyezte meg a rendőrfőnök –, hogy esik. Nem láthatjuk az Ūrvárost.

Baley nyugat felé pillantott, de úgy volt, ahogy a rendőrfőnök mondta: a zárt szemhatáron New York tornyai ködbe vesztek, elnyelte őket a pusztá fehérség.

– Láttam már az Ūrvárost – szólt Baley.

– Szeretem elnézni innét – mondta a rendőrfőnök. – Épp-hogy ki lehet venni a két brunswicki negyed között. Szét-szórt, alacsony épületek. Ez a különbség köztünk és az ūrlakók* között. Mi magasra ágaskodunk, és összezsúfolódunk. Náluk meg minden családnak külön háza van. Egy család, egy ház. És a házak között mindenütt szabad térség. Beszél-tél már valaha ūrlakóval, Lije?

– Egyszer-kétszer. Vagy egy hónappal ezelőtt épp itt, a te telefonodon beszéltem eggyel – felelte türelmesen Baley.

– Igen, emlékszem. Úgy látszik, ma olyan bölcselkedő hangulatban vagyok. Mi és ők. Két különböző életforma.

Baley gyomra az idegességtől kissé remegni kezdett. Minél inkább kerülgeti a rendőrfőnök a tárgyat, annál nagyobb veszélyt rejtegethet a mondanivalója.

– Úgy is van – válaszolta. – De mi ebben a meglepő? A Föld nyolcmilliárd lakosát nem szórhatod szét ilyen kis épü-

* Az „ūrlakó” (angolul: spacer) kifejezés a Külső Világokon élő embereket jelenti. Az egyes Asimov-regények magyar fordításaiban előfordult még ugyanezen emberek megnevezéseként az „ūrjáró”, az „ūrász”, a „Térutas” és a „Térutazó” kifejezés is. Az egységes magyar terminológia érdekében jelen kiadás minden kötetében az „ūrlakó” elnevezést használjuk (*a szerk.*).

letekben. Nekik a maguk világában bőven van helyük, hát éljenek kedvük szerint.

A rendőrfőnök a székéhez lépett, és leült. Mereven nézett Baley-re, szeme a homorú lencsétől kissé összezsugorodott.

– Nem mindenki ilyen elnéző a kulturális különbségekkel szemben – jegyezte meg. – Sem nálunk, sem az úrlakóknál.

– Ez igaz. De miért mondd ezt?

– Mert három nappal ezelőtt meghalt egy úrlakó.

Na végre, közeledünk a tárgyhoz! Baley kissé felhúzta keskeny ajka szögletét, de hosszú, bánatos arcán ez nem okozott látható változást.

– Szomorú. Remélem, valami fertőző betegség vitte el. Valami vírusos dolog. Mondjuk, egy nátha.

– Mit beszélsz? – kérdezte a rendőrfőnök láthatóan meghökkenve.

Baley nem mutatott hajlandóságot, hogy megmagyarázza a szavait. Közismert dolog volt, milyen alapossággal űzték ki az úrlakók társadalmukból a betegségeket. És még ennél is közismertebb volt, hogy a lehető legnagyobb gonddal kerültek minden érintkezést a betegségektől üldözött földlakókkal. De hát Baley gúnyolódása ezúttal süket fülekre talált.

– Csak úgy, a levegőbe beszéltem – mondta. – Szóval, mi-
ben halt meg? – És újból az ablak felé fordult.

– Odalett a melle – mondta a rendőrfőnök. – Valaki szétlőtte. Sugárpisztollyal.

Baley háta megmerevedett.

– Most én kérdelem: mit beszélsz? – kérdezte, anélkül hogy megfordult volna.

– Gyilkosságról beszélek – válaszolta a rendőrfőnök. – De-
tektív vagy. Tudod, mi az, hogy gyilkosság.

Baley végre megfordult.

– De egy úrlakót gyilkoltak meg? Három nappal ezelőtt?

– Igen.

– Ki? És hogyan?

- Az úrlakók azt állítják, hogy közülünk valaki.
- Az lehetetlen.
- Miért? Te se szereted az úrlakókat. Meg én se. Ki szereti őket itt a Földön? Valaki kissé túlzásba vitte ezt a nemszeretem dolgot, és kész.
- Igen, de...
- Ott van az a tűzeset a Los Angeles-i gyárakban. Meg a berlini R-rombolás. Meg a sanghaji zavargások.
- Jó, jó...
- Mindez növekvő engedetlenségre utal. Sőt talán valamilyen szervezkedésre.
- Főnök – mondta Baley –, ezt nem értem. Te valamiért próbára akarsz engem tenni?
- Tessék? – A rendőrfőnök őszinte zavarban bámult rá. Baley feszülten figyelte.
- Három nappal ezelőtt egy úrlakót megöltek, és azt hiszik, hogy a gyilkos közülünk való. De mindmáig – mondta, és ujjával az íróasztalra koppantott – semmi következménye nem lett az ügynek, igaz? Főnök, ez lehetetlen. Szent Jozafát, hiszen ha tényleg megtörtént volna, egész New Yorkot elsöpörnék a Föld színéről!
- A rendőrfőnök megrázta a fejét:
- Nem ilyen egyszerű az ügy. Ide figyelj, Lije, én három napig távol voltam. Tárgyaltam a polgármesterrel. Kint voltam az Űrvárosban. Leutaztam Washingtonba, beszéltem a Terresztrikus Nyomozóirodával.
- Igen? És mit mondtak a terrik?
- Azt, hogy ezt a békát nekünk kell lenyelnünk. A gyilkosság New York közigazgatási területén történt. Az Űrváros a mi joghatóságunk alá tartozik.
- De területen kívüliséget élveznek!
- Tudom. Mindjárt erre is rátérek. – Baley merev pillantására a rendőrfőnök lesütötte a szemét. Olyanformán, mintha hirtelen lefokozták volna, és most Baley alárendeltjének te-

kintené magát. Baley pedig úgy viselkedett, mint aki ezt tudomásul veszi.

– Az úrlakók azt tehetnek, amit akarnak.

– Várj egy kicsit, Lije! – kérlelte a rendőrfőnök. – Ne süss! Úgy akarom veled megbeszélni ezt az ügyet, mint a barátommal. Szeretném, ha megértenéd a helyzetemet. Épp ott voltam, amikor a gyilkosság hírért hozták. Vele volt találkám... Roj Nemennuh Sartonnal.

– Az áldozattal?

– Az áldozattal. – A rendőrfőnök felnyögött. – Ha öt perccel később történik, én fedezem fel a hullát. Micsoda megrázódtatás lett volna! Még így is szörnyű volt, szörnyű! Ezzel a hírrel fogadtak. És ekkor kezdetét vette a háromnapos lidércnyomás, Lije... És mindennek a tetejébe alig láttam, és nem volt időm pótolni az eltört szemüvegemet. De legalább ez nem fog még egyszer megtörténni velem. Egyszerre hármat rendeltem.

Baley maga elé idézte az eseményeket. Láta a magas, szőke úrlakókat, ahogy elébe mennek a rendőrfőnöknek, és a maguk kendőzetlenül szenttelen módján elmondják neki, mi történt. Julius pedig leveszi a szemüvegét, megtörli, és az események hatása alatt elejti, majd letekint az üvegdarabokra, és puha, húsos ajkai remegnek. Baley egész biztos volt benne, hogy a rendőrfőnököt legalább jó öt percig sokkal jobban izgatta szemüvegének hiánya, mint maga a gyilkosság.

– Pokoli helyzet – folytatta a rendőrfőnök. – Az úrlakók, mint mondtad, területen kívüliséget élveznek. Ragaszkodhatnak ahhoz, hogy ők nyomozzanak az ügyben, és olyan jelentést küldhetnek a maguk kormányának, amelyet akarnak. A Külső Világoknak pedig ez ürügyül szolgálhatna arra, hogy borsos jóvátételt követeljenek tőlünk. És tudod, hogy a lakosság hogyan fogadná ezt.

– Politikai öngyilkosság volna, ha a Fehér Ház belemenne a fizetésbe.

– De az is, ha megtagadná. Csak másféle öngyilkosság.

– Nem kell részletezned – mondta Baley. Kisfiú volt, amikor csillogó úrcirkálókon utoljára érkeztek katonák Washingtonba és New Yorkba, hogy behajtsák, ami véleményük szerint őket illette.

– Hát akkor érted, hányadán áll a dolog. Fizetni vagy nem fizetni egyaránt katasztrófa. Az egyetlen megoldás az volna, ha saját erőből megtalálnánk a gyilkost, és kiadnánk az úrlakóknak. Tehát rajtunk múlik a dolog.

– Miért ne adhatnánk át az ügyet a Terresztrikus Nyomozóirodának? Ha igaz is, hogy jogi szempontból a mi hatáskörünkbe tartozik, bolygóközi kapcsolatokat érintő kérdés lévén...

– A terrik tudni sem akarnak róla. Kényes ügy, és hiába, a mi nyakunkba szakadt. – Hirtelen felkapta a fejét, és merev pillantást vetett beosztottjára. – Rossz vége lehet, Lije. Mindannyiunknak az állásába kerülhet.

– Mindannyiunkat leváltanának? Ugyan! Ehhez a munkához képzett emberek kellene, és azt nem találnak.

– Dehogynem találnak – felelte a rendőrfőnök. – Itt vannak az R-ek.

– Micsoda?!

– R. Sammy csak az első fecske. Kifutófiú. De majd a következők már az expresszjáratokat fogják ellenőrizni. A fenébe is, ember, én jobban ismerem nálad az úrlakókat, tudom, mit forgatnak a fejükben. Igenis vannak olyan R-ek, akik el tudnák látni a te és az én munkámat is. Bennünket meg alacsonyabb kategóriába sorolnának. Ne hidd, hogy a levegőbe beszélek. És a te korodban tartalékba kerülni...

– Jól van, jól van... – morogta Baley.

A rendőrfőnök zavarba jött.

– Bocsáss meg, Lije!

Baley bólintott. Az apja jutott eszébe, és igyekezett elkergetni a gondolatait. A rendőrfőnök persze ismerte a történetet.

– Mikor merült fel ennek a leváltásnak az ötlete? – kérdezte Baley.

– Ugyan már, Lije, ne légy olyan naiv! Mindig is ez volt a helyzet. Huszonöt éve, mióta az úrlakók idejöttek. Magad is tudod. Csak most már lassan eljutnak a magasabb posztokhoz. Ha ebben az ügyben bakot lövünk, nagyon közel kerülünk ahhoz a pillanathoz, amikor várhatjuk, hogy kezünkbe nyomják a nyugdíjkönyvecskét. Ha viszont ügyesen fogjuk meg a dolgot, mindezt kitoljuk a távoli jövőbe. Neked meg ez az ügy különösen nagy lehetőséget jelent.

– Nekem? – kérdezte Baley.

– Igen. Te fogod vezetni a nyomozást.

– Az nem lehet, főnök. Én csak a C–5-ös kategóriába tartozom.

– De szeretnél a C–6-osba kerülni, nem?

Szeretne? Baley tudta, milyen kiváltságokkal jár a C–6-os kategória. Ülőhely az expresszjáraton csúcsforgalmi időben, és nem csak tíztől négyig. Bőségesebb választék a körzeti étkezőkben. Sőt talán még egy jobb lakást is jelentene, és Jessie számára állandó belépőt a napozóteraszra.

– Persze, hogy szeretnék – válaszolta. – De mi lesz velem, ha nem tudom megoldani az ügyet?

– Miért ne tudnád megoldani, Lije? – hízelgett a rendőrfőnök. – Ügyes ember vagy te. A legügyesebb emberünk.

– De akkor a hivatalban egy fél tucat embert átugranék, aki nálam magasabb besorolásban van. Ezt miért tennéd? – Nem mondta ki, de a hanghordozásából világosan kitűnt, hogy tudja: a rendőrfőnök csak különleges kényszerhelyzetben tette túl magát az efféle protokolláris megfontolásokon.

Enderby összekulcsolta a kezeit.

– Két okból. Az én szememben, Lije, te nem csak egy detektív vagy a sok közül. Mi barátok vagyunk. Nem felejtetem el, hogy együtt jártunk egyetemre. Néha talán úgy tűnik, mintha megfélemezne róla, de ezt csupán a besorolásbeli különbség okozza. Rendőrfőnök vagyok, és te tudod, hogy ez mit jelent. De azért változatlanul a barátod vagyok. Ez az

ügy pedig nagyszerű lehetőség a megfelelő ember számára, ezért neked szeretném juttatni.

– Ez az egyik ok – jegyezte meg Baley hűvösen.

– A másik ok, hogy remélem, te is a barátodnak tekintesz engem. Mert egy szívességet szeretnék kérni tőled.

– Miféle szívességet?

– Azt szeretném, ha a nyomozáshoz munkatársul egy úrlakót vennél magad mellé. Ez volt a feltételük. Megígérték, hogy nem jelentik a gyilkosságot, és beleegyeztek, hogy ránk bízzák a nyomozást. De viszonzásképpen azt kívánták, hogy egyik megbízottjuk az elejétől a végéig részt vegyen benne.

– Ez úgy hangzik, mintha nem nagyon bíznának bennünk.

– Meg kell értened az álláspontjukat. Ha ebben az ügyben bakot lövünk, nem egy úrlakónak meggyűlik a baja a saját kormányával. Nem ítélnéjük el őket eleve, Lije! Hajlandó vagyok elhinni, hogy jót akarnak.

– Egészen biztosan jót akarnak, főnök. Hisz éppen ez a baj velük.

A rendőrfőnök erre értetlen arcot vágott, de folytatta:

– Szóval, hajlandó vagy egy úrlakót munkatársul magad mellé venni, Lije?

– Ezt mint szívességet kéred tőlem?

– Igen. Arra kérlek, hogy vállald el a nyomozást az úrlakók feltételei mellett.

– Hajlandó vagyok együtt dolgozni egy úrlakóval, főnök.

– Köszönöm, Lije. De nálatok is kell laknia.

– Hé, álljon meg a menet!

– Tudom, tudom... De nektek nagy lakásotok van, Lije, három szoba. És csak egy gyereketek van. Nem fog tehát semmi kényelmetlenséget okozni. Semmit az égvilágon. És ez elengedhetetlenül szükséges.

– Jessie nem lesz elragadtatva. Ebben biztos vagyok.

– Mondd meg Jessie-nek – a rendőrfőnök komoly volt, olyan komoly, hogy a szeme szinte keresztülfúrta az üvegkorongot, amely pillantásának útját állta –, ha ezt a munkát el-

végzed nekem, mindent elkövetek, hogy a végén átugorj egy kategóriát. És a C-7-esbe kerülj, Lije, a C-7-esbe!

– Rendben van, főnök, megegyeztünk. – Baley félig már fölemelkedett székéből, de amikor elkapta a rendőrfőnök pillantását, megint leült. – Van még valami?

A rendőrfőnök lassan bólintott.

– Még egy pont.

– Éspedig?

– A társad neve.

– Hát az mit számít?

– Az úrlakóknak – mondta a rendőrfőnök – különös elképzeléseik vannak. Ez a munkatárs nem... szóval, nem...

Baley szeme tágra nyílt.

– Micsoda?!

– Meg kell tenned, Lije! Meg kell tenned! Nincs kiút.

– Hogy én a lakásomba? Egy ilyet?

– Mint barátomat kérlek.

– Nem! Nem!

– Nézd, Lije, senki másra nem bízhatom ezt az ügyet! Kell ezt magyaráznom? Muszáj együtt dolgoznunk az úrlakókkal. És sikeresen be kell fejeznünk a nyomozást, mert csak így tarthatjuk távol a Földtől azokat a jóvátételt követelő úrlakókat. A régi módszerekkel azonban nem érhetünk el sikert. Szóval, egy R lesz a munkatársad. Ha ő oldja meg az ügyet, és azt jelentheti odahaza, hogy mi tehetetlenek voltunk, akkor nekünk végképp befellegzett. Ezt belátod, ugye? Így hát igen kényes ügybe vágod a fejszédet. Vele kell dolgoznod, viszont vigyáznod kell, hogy te oldd meg az ügyet, és ne ő. Érted?

– Vagyis hogy működjek együtt vele, csak éppen vágjam el a torkát? Késsel a kezemben veressem a vállát?

– Mi egyebet tehetünk? Nincs más lehetőség.

Lije Baley tétován álldogált.

– Előre tudom, mit fog Jessie mondani.

– Ha akarod, beszélek vele.

– Nem, főnök! – Mély lélegzetet vett, amely sóhajnak is beillett volna. – Mi a társam neve?

– R. Daneel Olivaw.

– Minek szépítgessük a dolgot, főnök? Elvállaltam a megbízást, hát nevezzük is nevén a gyereket: *Robot Daneel Olivaw*.

2

UTAZÁS AZ EXPRESSZJÁRATON

Az expresszjáratot a mindennapi megszokott tömeg árasztotta el: alsó szintjét az állóhelyesek, a fenti ülőhelyeket pedig a kiváltságosak. A járatról szakadatlan sugárban áramlottak le az emberek a lassítószalagokon át a helyi járatokhoz és az álló útpályákhoz, amelyek árkádok alatt vagy hidakon keresztül a városi körzetek végtelen labirintusába vezettek. Egy másik, éppoly állandó sugár a túlsó oldalról a gyorsítószalagokon át az expresszjárat felé áramlott.

Körös-körül minden fényben úszott: a sugárzó falak és a boltozatok hűvösséget, szinte foszforeszkáló világosságot árasztottak, a felvillanó fényreklámok figyelmet követeltek, az állandó, éles fényű „szentjánosbogarak” pedig az utat mutatták: **A JERSEY-I KÖRZETEKBE, AZ EAST RIVER INGÁJÁRATHOZ, FELSŐ SZINT AZ ÖSSZES LONG ISLAND-I KÖRZETBE.**

De mindezt túlharsogta az élettől elválaszthatatlan lárma, milliók és milliók hangja, nevetése, köhögése, kiáltozása, dünyögése, lélegzése.

Az Úrvároshoz nincs sehol útjelzés, jegyezte meg magában Baley.

Egy emberélet során szerzett gyakorlattal könnyedén lépkedett szalagról szalagra. A gyerekek, alighogy jární tudtak, máris megtanulták a „szalagugrást”. Baley szinte nem is érezte a gyorsulás rángatását, ahogy sebessége minden egyes lépéssel fokozódott. Sőt még az se hatolt el a tudatáig, hogy az erő ellenében előrehajol. Harminc másodperc alatt már el is

érte a végső, óránként hatvanmértöldes szalagot, ahonnét ráléphetett a korláttal körülvett, üvegezett mozgóperonra: az expresszjáratra.

Az Úrvároshoz nincs irányjelzés, gondolta ismét.

De nincs is szükség rá. Akinek dolga van ott, az tudja az utat. Aki pedig nem tudja, annak ott semmi dolga. Amikor mintegy huszonöt esztendővel ezelőtt az Úrvárost megalapították, határozottan az volt a szándék, hogy idegenforgalmi látványosságot csináljanak belőle. A városból akkoriban tömegesen áramlott oda a nép.

Az úrlakók azonban ennek véget vetettek. Udvariasan (mindig udvariasan viselkedtek), de anélkül hogy tapintatosságból bármilyen engedményt tettek volna, elektromos sorompót létesítettek önmaguk és New York között. A Bevándorlási Központ és a Vámhivatal egyfajta kombinációját állították fel. Akinek dolga volt ott, annak igazolnia kellett magát, eltűrnie, hogy megmottozzák, orvosi vizsgálatnak és a szokásos fertőtlenítésnek vessék alá.

Ez azután természetesen felháborodást váltott ki. Még hozzá nagyobb felháborodást, mint amekkorát az ügy megérdemelt. És épp eleget ahhoz, hogy erőteljes kerékkötője legyen a modernizálási programnak. Baley jól emlékezett az úgynevezett sorompózavargásokra. Ő maga is ott volt a tömegben, amely felfüggeszkedett az expresszjáratok korlátjaira, semmi bevéve a kategóriakiváltságokat, betört az ülőhelyekre, féktelenül futkározott a szalagokon végig és a szalagokon keresztül, kockáztatva, hogy a nyakát törje; két napon át ott állt az úrvárosi sorompó előtt, jelszavakat kiabált, és pusztá tehetetlenségében törte-zúzta New York város tulajdonát.

Némi töprengés árán még fel is tudta volna idézni magában az akkori gúnydalokat. Például az „Itt született az ember, hallod-e?” kezdetűt, melyet egy régi népdal dallamára énekeltek.

*Itt született az ember, hallod-e?
Minket a Föld nevelt fel, hallod-e?
Ha neked az úr a jó,
Pusztulj innét, úrlakó,
Mars ki, koszos, hallod-e?!*

És ez így ment száz és száz strófán át. Egyikük-másikuk szellemes volt, de a többségük ostoba és jó néhány trágár. Valamennyi a „Mars ki, koszos, hallod-e?” refrénnel végződött. Koszos, koszos... Ezzel akartak tehetetlenségükben megfizetni a maguk legfájóbb sérelméért: azért, hogy az úrlakók a Föld minden szülöttjére úgy tekintettek, mintha valami undorító betegségben szenvedne.

Az úrlakók persze nem szedték a sátorfájukat. Még a támadó fegyvereiket sem kellett bevetniük. A Föld elavult légiflottája már réges-rég megtanulta, hogy kész öngyilkosság volna bármilyen úrlakó hajó közelébe merészkednie. Azok a földi repülőgépek, amelyek az Űrváros megalapításának legelső napjaiban a területe fölé merészkedtek, egyszerűen eltűntek. Legfeljebb a szárnyvégük egy-egy foszlánya szállingózott vissza a Földre.

És semmiféle csőcseléket nem foghatott el olyan eszeveszett gyűlölet, hogy megfélemedkezzék azokról a szubéterikus kézfegyverekről, amelyeket egy évszázaddal ezelőtt vetettek be a harcok során a földlakók ellen.

Így hát az úrlakók nyugodtan üldögéltek a sorompójuk mögött, amely már maga is felsőbbrendű technikájuk terméke volt, és amelyet semmiféle földi eszközzel nem lehetett volna áttörni. Szépen kivárták, amíg a City hatásági altatóköddel és hánytatógázzal lecsillapítják a csőcseléket. Aztán a szint alatti börtönök megteltek a zavargás főkolomposaival, a zúgolódókkal meg azokkal, akik épp a rendőrök útjába kerültek. De nemsokára valamennyiüket szabadon eresztették.

Megfelelő idő elteltével az úrlakók enyhítettek a korlátozásokon. A sorompót eltávolították, és az Űrváros elszigetelt-

ségének védelmét a New York-i rendőrségre bízták. És ami a legfontosabb volt, az orvosi vizsgálatot ettől kezdve sokkal tapintatosabban bonyolították le.

Most – gondolta Baley – mindez ismét visszájára fordulhat. Ha az úrlakók komolyan azt hiszik, hogy egy földi ember bement az Úrvárosba, és ott gyilkosságot követett el, megeshet, hogy újból felállítják a sorompót. És ez bizony nagyon rossz volna.

Föllépett az expresszjárat peronjára, az álló utasok között átfurakodott ahhoz a keskeny szerpentinhez, amely a felső szintre vezetett, és odaérve leült. Kategóriaigazolványát mindaddig nem dugta be a kalapszalagja mögé, amíg az utolsó Hudson-állomást el nem hagyták. A C-5-ösöknek a Hudson-tól keletre és Long Islandtól nyugatra nem jár ülőhely, és noha e pillanatban bőségesen volt szabad ülés, a járatellenőr mégis automatikusan kitessékelte volna. A kategóriakiváltságok miatt az emberek mindinkább berzenkedtek, és Baley – őszintén megvallva – önmagát is az „emberek” közé számította.

A széktámlák fölé szerelt szélvédőkről levágódó levegő jellegzetes fütyülő hangot adott, ami a beszédet ugyan fáradságos műveletté tette, de a gondolkodást – ha már e zajt megszokta az ember – nem akadályozta.

A földlakók többsége egy vagy más tekintetben konzervatív nézeteket vallott. Könnyen lehetett indokot találni a konzervativizmusra, hiszen ez egy olyan korszak visszasóvárgását jelentette, amikor a Föld volt a világ, és nem csak egy világ az ötven mellett. Ráadásul köztük is a torzszülött.

Baley egy női sikolyra hirtelen jobbra fordította a fejét. Egy asszony elejtette kezitáskáját, Baley egy pillanatig még látta a halvány rózsaszín holmit a tompaszürke szalagon. Az expresszjáratról leszálló utasok egyike sietségében, úgy látszik, véletlenül a lassítószalagok irányába rúgta a táskát, és így most tulajdonosa széleseben távolodott a tulajdonától.

Baley szája sarka lenézően kunkorodott. Az asszony elkapathatná a táskát, ha ügyesen átugrana a lassabban haladó sza-

lagra, és persze ha más óvatlan lábak nem rugdosnák ide-oda. De hogy sikerül-e ez az asszonynak, azt ő bizony sose fogja megtudni. Hiszen máris egy fél mérföldre távolodott az eset színhelyétől.

Valószínűbb, hogy nem sikerül. Már kiszámították, hogy a város területén átlagban hárompercenként leejtenek valamit a mozgószalagokra, anélkül hogy a tulajdonosa vissza tudná szerezni. Az elveszett és megtalált tárgyak hivatala hatalmas szervezet. Ez is a modern élet bonyodalmai közé tartozik.

Valaha ez is sokkal egyszerűbb volt, gondolta Baley. Minden egyszerűbb volt. Ez teszi konzervatívvá az embereket.

A konzervativizmus különféle formákat ölthet. A fantáziátlan Julius Enderbynél régiségek használatában nyilvánul meg. Szemüveg! Ablakok!

Baley-nél a történelemnek, különösen pedig a népszokások történetének tanulmányozásában.

Például a Cityének. New Yorkénak, ahol él és dolgozik. Amely területre nagyobb minden más városnál, kivéve Los Angeles. És mindegyiknél népesebb, kivéve Sanghajt. Holott csak három évszázada áll fenn.

Persze, korábban is volt ezen a földrajzi helyen valami, amit New York Citynek neveztek. És a lakosságnak ez a primitív tömörülése háromezer esztendeig állt fenn, nem háromszáz, de mégse volt igazi *city*.

Akkoriban nem is voltak *city*k. Csak kisebb-nagyobb zsúfolt települések a szabad ég alatt. Egy kicsit hasonlítottak az úrlakók épületeihez, csak persze egészen más jellegűek voltak. Ezek a zsúfolt települések (pedig a legnagyobbban is alig lakott tízmillió ember, a legtöbbjükben pedig még egymillió sem) ezrével voltak szétszórva az egész Földön. Modern mércével mérve semmiképpen se voltak gazdaságosak.

A gazdaságos megoldást a népszaporulat kényszerítette rá a Földre. Az életszínvonal fokozatos csökkenése árán a bolygó két-, három-, sőt még ötmilliárd embert is el tudott tartani. De amikor a népesség elérte a nyolcmilliárdot, az éhínség

nagyon is kézzelfogható valósággá vált. Ez azután az emberi életformák gyökeres megváltoztatását követelte, főleg amikor kiderült, hogy a Külső Világok (amelyek egy évezreddel korábban még a Föld puszta gyarmatai voltak) rendkívül szigorúan veszik a bevándorlási korlátozásokat.

A gyökeres változás a Föld történetének egy évezrede alatt játszódott le, és a cityk fokozatos kialakulásában testesült meg. A gazdaságosság nagy méreteket jelent. Erre már a középkorban is ráeszméltek, talán ösztönösen. A háziipar helyébe a gyárak, a gyárak helyébe a földrészek ipari centrumai léptek.

Gondoljuk meg, mennyivel gazdaságosabb egy százezres körzeti egység, mint százezer különálló családi ház, a körzeti filmcentrum, mint a házankénti könyvfilmek, vagy a videohálózat, mint a családonkénti önálló videók.

Vagy például milyen nyilvánvaló dőreség a konyhák és fürdőszobák végtelen halmozása a city-kultúra által megteremtett, tökéletesen működő étkező- és zuhanyozótermekhez képest.

A Földön tehát mind több és több falu, község, város szűnt meg; elnyelték őket a cityk. Még az atomháború kezdetben felbukkanó réme is csak alig-alig lassította le ezt a folyamatot. Az elektropajzs feltalálásakor rohamos fejlődés következett be.

A city-kultúra a lehető legtökéletesebb élelemelosztást, az élesztő és a hidroponikus növénytermesztés* egyre fokozódó alkalmazását jelentette. New York City kétezer négyzetmérföldnyi területet ölel fel, lakossága a legutóbbi népszámlálási adatok szerint jóval meghaladja a húszmilliót. A Földön mintegy nyolcszáz city jött létre, átlagosan tízmillió lakossal.

Mindegyik city félautonóm egységgé vált, gazdaságilag szinte teljesen önálló lett. Tetővel boríthatta, körülövezhette, le-

* Hidroponika – vegyszeres oldatban végzett, talaj nélküli növénytermesztés.